

Malmö kommun
malmostad@malmo.se

2022-06-29
Dnr 2020:5416

Rektor: Malin Pantzar
malin.pantzar@malmo.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete för
kvalitet i undervisningen i moderna språk –
undervisning för kommunikativ förmåga vid
Sofielundsskolan i Malmö kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Sofielundsskolan. Syftet är att granska kvaliteten i några delar av undervisningen i moderna språk (i språken franska, spanska och tyska) – undervisning för kommunikativ förmåga inom ramen för språkval i grundskolan. Granskningen omfattar 30 grundskolor spridda över landet. Ett fåtal av skolorna erbjuder moderna språk via fjärrundervisning.

Granskningen ska besvara två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger undervisningen i moderna språk eleverna möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga (produktion och interaktion) så att de kan använda målspråket i olika sammanhang?
2. I vilken utsträckning skapar skolan förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet som ger eleverna reella möjligheter att fullfölja sina studier i moderna språk?

Detta beslut avser Sofielundsskolan i Malmö kommun. Skolinspektionen har genomfört fyra lektionsobservationer i språken spanska och franska. Dessutom har intervjuer med elever, lärare och rektorer genomförts. Granskningen genomfördes 9-10 maj 2022 av Arne Hellmark, Anna Ponnert och Anna Wide. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Maria Lodmark deltagit. Intervjuerna och lektionsobservationerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudmannen. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut. De samlade iakttagelserna från alla skolor som ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras under februari 2023.

Fakta om verksamheten

Sofielundsskolan är en kommunal skola för elever från förskoleklass till årskurs 9. På skolan går cirka 600 elever. Skolan leds av en rektor tillsammans med biträdande rektorer. De benämns "rektorerna" i detta beslut. Årskurs 7 har tre parallella klasser medan årskurs 8 och 9 har två klasser i varje årskurs. Skolan erbjuder undervisning i språken franska och spanska. Skolan har inlett arbete för att i framtiden erbjuda tyska i högre utsträckning, genom Malmö kommuns kommuncentrala funktion "Språkcentralen". För respektive årskurs finns en undervisningsgrupp per språk. På skolan är det en minoritet av eleverna som läser moderna språk, resterande eleverna läser svenska/engelska som alternativ till moderna språk. Enligt Skolverkets statistik läser 95 elever av totalt 148 elever i årskurs 6-9 alternativ till moderna språk. På

skolan undervisar tre lärare i moderna språk. En lärare är behörig, två lärare har pågående studier för att bli behöriga i moderna språk. Ingen lärare arbetar just nu heltid, men flera av dem kommer att öka sin tjänstgöringsgrad. Däremot undervisar lärarna endast i moderna språk.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen vilket beskrivs i bilaga 1 Bedömningsområden. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men att utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär också en skriftlig redovisning av åtgärder av huvudmannen. Om Skolinspektionen bedömer att skolan uppfyller kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Sofielundsskolan i följande utsträckning:

Undervisningen ger elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga

Skolinspektionens granskning visar att undervisningen i moderna språk vid Sofielundsskolan i hög utsträckning ger eleverna möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga.

Skolan skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet

Skolinspektionen bedömer att skolan i flera delar skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet i moderna språk men ett utvecklingsområde finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver utveckla skolans arbetssätt för att ge alla elever förutsättningar att fullfölja sina studier i moderna språk.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-01-20 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet

och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till: arne.hellmark@skolinspektionen.se.
Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2020:5416) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område. I slutet på varje område finns en sammanfattande bedömning.

Undervisningen ger elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga

I detta område granskas om undervisningen i moderna språk ger eleverna möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Det handlar bland annat om att eleverna får möjlighet att formulera sig och samspela med andra i tal och skrift samt lära sig att anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare.

Undervisningen präglas av en tydlig undervisningsidé om att eleverna ska kunna kommunicera på målspråket

Vid granskningen framkommer det att undervisningen är planerad och genomförd utifrån en tydlig idé om att främja elevernas kommunikativa förmåga. Lärarna använder forskning för att utveckla undervisningen. Lärarna reflekterar kring att arbeta med interkulturalitet tillsammans med eleverna, vilket avspeglas i undervisningen. Elevinflytande används för att utvärdera och utveckla de enskilda lektionerna såväl som längre moment och undervisningen i sin helhet. Lärarna reflekterar enskilt och tillsammans kring hur deras arbete kan förbättras och rektorerna och lärarna har planer på att öka den kollegiala samverkan.

I samtalen beskriver lärarna och rektorerna att syftet med undervisningen i moderna språk vid Sofielundsskolan är att främja elevernas förmåga att reellt kunna kommunicera på målspråket. Målet med undervisningen är att eleverna ska kunna uttrycka sig fritt både muntligt och skriftligt, utvecklar de. Lärarna ger flera exempel på konkreta moment för att främja elevernas målspråkande såväl muntligt som skriftligt. Eleverna beskriver att målspråket i hög grad – ibland nästan uteslutande – används på lektionerna. Det är en bild som bekräftas av granskningens lektionsobservationer. Lärarna berättar att de arbetar strukturerat för att successivt öka elevernas kapacitet att prata på målspråket under lektionerna till dess att de uteslutande pratar på målspråket. Undervisningen innehåller ofta delar där elevernas kapacitet att både tala och skriva "fritt", utan stöd eller textförlagor, på målspråket främjas. Det uppger eleverna och lärarna samt kunde observeras under de besökta lektionerna.

I undervisningen får eleverna utforska interkulturalitet tillsammans med lärarna. Undervisningen utgår från elevernas skiftande kulturella och språkliga bakgrunder

och kunnande. Såväl lärare som rektorerna lyfter dessa bakgrunder och kompetenser som en styrka för elevernas utveckling inom ämnet moderna språk. Rektorerna uppger att några av elevernas styrkor i moderna språk är att de redan är "världsmedborgare", inte är rädda att uttrycka sig och äger upp till sju språk redan utöver målspråket i moderna språk. Dessutom använder lärarna sina egna och elevernas olika bakgrunder för att visa på likheter och skillnader i kultur och levnadssätt mellan deras vardag i södra Sofielund i Malmö och inom målspråksområden. Men inte bara det, undervisningen innebär även utforskande reflektion och problematisering av identiteter och kulturer genom att lärarna undersöker erfarenheter, vardag och identitet. Ett exempel är att lärare och elever arbetar med hur ramadan firas bland eleverna på skolan och runt om i världen. Det sker bland annat genom att eleverna och lärarna tillsammans söker upp autentisk information om ramadan-firanden på målspråken. Utöver detta använder lärarna kulturinslag från målspråksområden i sin undervisning, såsom musik, mat, film, dans och traditioner. Lärarna beskriver att ett syfte med arbetet med interkulturalitet är att få eleverna jämföra och utmana dem till att reflektera och nyansera sina synsätt.

Lärarna uppger att de utgår från läroplanen i planeringen av undervisningen. Utöver det använder de även forskning för att planera och utveckla sin undervisning. Rektorerna beskriver att skolans personal i hög grad utgår från forskning när de utvecklar undervisningen. Exempelvis ger skolledningen lärarna forskningsartiklar kopplade till områden som läsförståelse, vilket lärarna använder för att utveckla undervisningen. Två av skolans tre lärare genomgår sin lärarutbildning och får därigenom en naturlig ingång till forskning. En av lärarna ger flera exempel på hur hens undervisning har förändrats utifrån forskning om exempelvis transspråkande, det vill säga ett synsätt kring att elever använder kunskaper och kompetens inom olika språk som en tillgång för att kommunicera. Rektorerna och lärarna beskriver även att Sofielundsskolan använder skolans och kommunens specialpedagoger, logopedier och annan personal för att utveckla undervisningen utifrån aktuella rön. Detta sker på en mer allmändidaktisk nivå. Det har exempelvis skett för områden som lässtrategier, elevinflytande och visuellt stöd. Tidigare, innan pandemin och när lärarna hade högre tjänstgöringsgrader, samverkade lärarna i moderna språk på Sofielundsskolan med lärarna i moderna språk på en annan skola. En förstelärare på den andra skolan ledde då en kollegial samverkan för att utveckla undervisningen, berättar rektorerna. Rektorerna nämner att det kommer att kunna vara aktuellt återigen när lärarna går upp i tjänstgöringsgrad. Lärarna beskriver att de ha en tät informell kontakt och samverkan för att dela med sig av erfarenheter och tips för att förbättra undervisningen, men att de gärna skulle vilja ha större möjligheter till kollegial samverkan för att i högre grad och mer strukturerat planera undervisningen.

Skolinspektionen rekommenderar rektorerna att framöver säkerställa lärarna har tillgång till tid och sammanhang för kollegial samverkan för att tillsammans planera och utveckla undervisningen.

Arbetsformerna stödjer användandet av målspråket

Granskningen visar att undervisningen ger eleverna möjlighet att använda målspråket på ett vardagligt och verklighetsnära sätt i både tal och skrift. Arbetsformerna anpassas efter elevernas intressen, behov och förutsättningar. För eleverna som läser moderna språk tillgodoses deras behov av stöd och stimulans, men eleverna befinner sig på ungefär samma nivå samtidigt som en hög andel elever läser alternativ till moderna språk.

Lärarna beskriver att de utmanar eleverna att utveckla sitt användande av målspråket. De berättar att de lägger upp undervisningen för att lära eleverna att kommunicera, på riktigt, i vardagen på målspråket. Muntligen kan det ske genom att läraren bryter in i dialoger med uppföljande frågor för att få eleverna att utveckla eller fördjupa sitt sätt att uttrycka sig. En lärare beskriver hur hen arbetar med att utveckla elevernas skriftliga förmåga genom att de i ett första moment får skriva en text med hjälpmedel såsom lärobok och ordbok. Därefter ger läraren formativ bedömning på texten, varpå eleverna får skriva om och utveckla texten. I nästa moment får eleverna skriva en ny text på samma tema, men denna gång utan tillgång till hjälpmedel. Läraren uppger att hen sett att arbetssättet har gett stor effekt för elevernas förmåga att uttrycka sig självständigt och fritt. Lektionsobservationerna visar hur lärarna stöttar elevernas muntliga utveckling genom att överdriva uttal på ett avdramatiserande komiskt vis. Vidare observerades även att lärarna bryter, på inlämnande och hjälpsamt vis, in i dialoger mellan elever för att tydliggöra uttal eller ge alternativa sätt att uttrycka sig. Vid lektionsobservationerna uppfattas lärarna som engagerade, motiverande och med höga förväntningar på eleverna.

Eleverna säger att det finns möjligheter att få både stöd och stimulans i undervisningen i moderna språk. Lärarna kan ge anpassade uppgifter, både enklare och svårare sådana. Dessutom kan lärarna hjälpa och stötta sådana elever som behöver det. Även lärarna beskriver denna bild, vilket dessutom var synligt vid lektionsobservationerna. Elever och lärare beskriver även att elever som har nått långt i sin utveckling kan hjälpa elever som finner undervisningen utmanande. Lärarna berättar att det fungerar både som utmaning för eleverna som nått långt och som stöd för eleverna som behöver stöttning. Eleverna beskriver dock att det är relativt få som behöver stöd eftersom många elever läser alternativ till moderna språk samt att eleverna som läser ett modernt språk är motiverande och befinner sig ungefär på samma nivå.

Eleverna och lärarna berättar att eleverna får inflytande över undervisningen samt att deras återkoppling används för att utveckla undervisningen. Eleverna beskriver att de kan få välja hur enskilda moment utformas, så som upplägg eller innehåll i uppgifter eller former för examination. De berättar vidare att lärarna kan presentera planering för längre tidsperioder, terminer och/eller längre moment, varpå eleverna får ge återkoppling. Detta beskriver även lärarna. Lärarna beskriver vidare att de är måna om att ha innehåll i undervisningen som engagerar eleverna och knyter an till deras intresse och vardag. Det kan exempelvis vara fokus på fotbollsspelare men också att relatera användandet av målspråket till deras vardag eller framtida liv.

Eleverna får vägledning för att använda strategier när språket inte räcker till

I granskningen framkommer att undervisningen ger eleverna vägledning och utvecklade möjligheter att använda strategier när språket ännu inte räcker till.

Lärarna utgår från elevernas flerspråkighet som en tillgång för eleverna när de utvecklas inom målspråket. Lärarna uppmuntrar eleverna att använda sin flerspråkighet. De gör också eleverna medvetna om olika strategier som de kan använda för att kommunicera på målspråket med hjälp av sina tidigare språkkunskaper. Exempelvis beskriver en lärare hur hen påminner eleverna om att de har "gratisord" från engelskan, turkiskan, arabiskan, albanskan eller annat språk som eleverna behärskar. Med det menar läraren ord som är samma eller liknande på de olika språken. En annan lärare uppger att hen använder sin egen flerspråkighet inom svenska, arabiska och franska för att resonera tillsammans med eleverna kring hur de kan uttrycka sig om eleverna inte hittar orden. Lärarna beskriver att de medvetet arbetar på detta sätt för att motivera eleverna och lyfta dem genom att visa vad de redan har tillgång till genom andra språk. Eleverna bekräftar denna bild och beskriver hur lärarnas uppmuntran till att använda deras flerspråkighet ger dem möjligheter att uttrycka sig. Flera elever beskriver att deras modersmål i turkiska, arabiska och albanska har förenklat deras språkutveckling. En elev exempelvis beskriver hur hen, med hjälp av läraren, utvecklat en strategi där hen med hjälp av kännedom om albansk grammatik kan finna vägar att bygga grammatiskt korrekta meningar på spanska. Eleverna och lärarna beskriver att de arbetar med att göra eleverna medvetna om flera olika språkliga strategier. Ett exempel är att eleverna har fått lära sig att använda frågan för att kunna uttrycka ett svar, ett annat är att använda ett enklare språk och ett tredje att prata runt ett ord som de inte kommer på.

Lektionsobservationerna visar dessutom hur lärarna själva gestaltar och levandegör språkliga strategier genom sitt agerande i klassrummet. Lärarna talar ibland med enklare ord eller använder mimik och kroppsgester för att göra sig förstådda inför

eleverna. Både lärare och elever beskriver dessutom att lärarna lyfter denna gestaltning till metakognitiv nivå genom att beskriva för eleverna att de visar på strategier som syftar till det centrala i undervisningen i moderna språk på Sofielundsskolan: att kommunicera.

Klassrumsklimatet uppmuntrar användning av målspråket

Lärarna arbetar aktivt och medvetet för att skapa ett tillåtande klassrumsklimat som förebygger talängslan samt utmanar eleverna till användande av språket. Detta sker genom val av arbets- och samarbetsformer mellan elever och att lärarna kontinuerligt uppmuntrar eleverna att våga använda målspråket i sin lärandeprocess.

Lärarna beskriver att klassrumsklimatet är centralt för moderna språk. Kommunikativ förmåga är att våga, beskriver en av lärarna. Lärarna vidareutvecklar att elevernas förmåga att vara trygga bygger på en god relation mellan läraren och eleven samt på vilket sätt läraren lyckas att skapa trygga miljöer för eleverna. Lärarna arbetar med att uppmuntra eleverna och poängtera för dem att det viktigaste är att de uttrycker sig, snarare än att det alltid blir helt korrekt. Genom att variera arbetsformer och samarbetsformat mellan elever arbetar lärarna för att både ge trygghet såväl som utmana eleverna att kunna prata med alla.

Eleverna beskriver att de upplever klassrumsklimatet som tryggt och beskriver att lärarna bidrar till det genom arbetsmetoder och förhållningssätt. De beskriver att lärarna är mycket tydliga med att eleverna ska vara uppmuntrande gentemot varandra. Vid en lektionsobservation fick eleverna röra sig fritt i klassrummet och ha fria och spontana dialoger utan textförslagor med varandra utifrån ett givet tema. Eleverna sökte vant upp olika varandra i klassrummet och eleverna pratade med alla andra i gruppen. Läraren gick runt i klassrummet för att på ett följsamt sätt ge återkoppling, beröm och/eller förtydliganden kring uttal eller ge alternativa sätt att uttrycka sig. Eleverna och lärarna kunde både skratta och resonera tillsammans om språkliga situationer och problem.

Lärarna och eleverna beskriver att lärarna placerar eleverna strategiskt för att uppmuntra dem att kunna kommunicera med alla. De berättar vidare om hur en av lärarna hjälpte en elev att bli av med sin värsta talängslan, genom att placera eleven längst framme vid tavlan. Eleven slapp på så vis att se de andra eleverna. När eleven skulle prata på målspråket bad läraren dessutom de andra eleverna att vända sig bort, för att minska pressen för eleven med talängslan. Eleverna och läraren beskriver att eleven nu i högre grad vågar ta för sig och prata på målspråket.

Sammanfattande bedömning av området:

Skolinspektionens granskning visar att undervisningen hög utsträckning ger eleverna möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga.

Granskningen visar att lärarna bedriver ett arbete med hög kvalitet som ger eleverna möjlighet att kommunicera på målspråket. Lärarna har en undervisningsidé som är bärande för undervisningen: att främja den kommunikativa förmågan hos eleverna. Granskningen visar dessutom att undervisningen på ett skickligt sätt levandegör och konkretiserar denna idé genom arbetssätt och förhållningssätt. Lärarna arbetar utifrån forskning för att planera och utveckla undervisningen, även om de senaste åren har inneburit sämre förutsättningar för att gemensamt samverka, planera och utveckla undervisningen. Generellt reflekterar lärarna kring sitt egna arbete och hur det kan utvecklas, där elevernas återkoppling är en del av utvärderingen. Mer specifikt reflekterar även lärarna på ett utvecklat sätt kring att främja elevernas interkulturella kompetens och har flera konkreta metoder för att göra det. Undervisningen bedrivs så att eleverna får möjligheter att använda målspråket på ett vardagligt och verklighetsnära sätt. Undervisningen utgår från elevinflytande och anpassas efter elevernas förutsättningar och behov av såväl stöttning som stimulans. Grupperna som läser moderna språk är dock relativt små och har en hög andel motiverade elever som kommit långt i sin språkutveckling, på grund av att många elever läser alternativ till moderna språk. Lärarna ger eleverna strategier för att kommunicera när språket inte räcker till. Lärarna arbetar aktivt och framgångsrikt med konkreta metoder för att skapa ett klassrumsklimat som främjar eleverna förmåga att kommunicera.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

Skolan skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet

I detta område granskas skolans arbete för att skapa förutsättningar för hög kvalitet i undervisningen i moderna språk. Detta för att studierna i moderna språk ska förbli attraktiva och ge eleverna förutsättningar att fullfölja sina studier.

Moderna språk har inte likvärdig status som andra ämnen

Granskningen visar att rektorn och biträdande rektorn är engagerade i undervisningen i moderna språk. Rektorerna följer upp undervisningen genom formella uppföljningar av resultat och utvärdering av undervisningen, såväl som lektionsobservationer, i medarbetarsamtal och i informella diskussioner. Lärarna i moderna språk

är en integrerad del av skolans verksamhet. Granskningen visar dock också att ämnet moderna språk inte har samma status som andra ämnen. Det finns tendenser till att elever uppmuntras att göra omval från ämnet för att fokusera på ämnen som ger behörighet till gymnasiet. Vidare beskrivs ämnet inte vara lämpat för alla elever, utan snarare passa elever med fallenhet för språk.

Rektorerna beskriver att skolan under de senaste åren har förbättrat sin måloppfyllelse på ett avsevärt sätt: från att cirka 30 procent av eleverna var behöriga till gymnasiet till dagens nivå på över 70 procent av eleverna. Arbetet har inneburit ett fokus på allmändidaktiska aspekter och i viss mån på ämnen som ger behörighet till gymnasiet. Nu befinner sig eventuellt skolan i en position när fokus kan skifta till andra ämnen och aspekter, beskriver de. Eleverna beskriver att ämnets status är lägre än de så kallade kärnämnen, men högre än praktiska ämnen.

I intervjuerna med lärarna beskriver de att eleverna som läser moderna språk har en anmärkningsvärd hög förmåga till språkutveckling. Att eleverna har tillgång till flerspråkighet och befinner sig i sammanhang med flera olika språk tillskriver lärarna som en anledning till deras kompetens. Att eleverna har ett annat modersmål än svenska och vana att kommunicera på flera olika språk dagligen beskriver lärarna som en styrka och tillgång för eleverna. Samtidigt beskriver lärarna att ämnet moderna språk inte passar för alla elever, utan att det handlar om huruvida eleverna har fallenhet för språk, "språköra". Det gäller oberoende av vilket modersmål eleverna har. För de elever som inte har sådan fallenhet passar det bättre att läsa alternativ till moderna språk, uttrycker lärarna i samtalet. Rektorerna säger i intervjun att de inte delar den bilden. De flesta eleverna som läser alternativ till moderna språk beskriver att omvalet gjordes för att de hade eller riskerade att få betyget F i svenska och/eller engelska och därmed inte få behörighet till gymnasiet. I vissa fall hade eleverna högt betyg i moderna språk, i andra fall i paritet med betygen i svenska/engelska. Några elever lyfte fram att skolpersonal uppmuntrade dem till att byta till alternativ till moderna språk, för att det skulle öka deras chanser till behörighet till gymnasiet.

Rektorerna följer upp undervisningen i moderna språk på ett utvecklat sätt. Dels genomför den biträdande rektorn lektionsobservationer samt för löpande informell dialog med lärarna om undervisningen. Dels följer rektorerna upp resultat och utvärderar undervisningen både vid läsårsslut och vid uppstart av ett nytt sådant. Undervisningen följs vidare upp via medarbetarsamtal. Dessutom följer skolledningen upp mer generella didaktiska utvecklingsområden via lektionsobservationer med uppföljande samtal. Två av tre lärare i moderna språk är obehöriga men genomgår parallellt lärarutbildningen för att säkra sin behörighet.

Välfungerande arbete för att säkra kompetens till undervisningen i moderna språk

I granskningen kommer det fram att rektorerna uppmärksammar lärarnas behov av kompetensutveckling och verkar för att tillgodose dem. Det gäller för allmändidaktiska såväl som ämnes- och språkspecifika kompetensutvecklingsbehov. Skolan samt kommunövergripande strukturer ger möjlighet till att ge obehöriga lärare introduktion och adekvat stöd. Rektorerna verkar för att ge lärarna möjligheter kollegial samverkan och gemensam utveckling av undervisningen inom skolan och i utbyte med andra skolor.

Ovan beskrivs hur skolan och rektorerna säkerställer kompetensutveckling baserad på forskning gällande allmändidaktiska aspekter. Rektorerna och lärarna hänvisar även till Malmö kommuns kommunövergripande stödstrukturer och träffar för obehöriga lärare som en viktig funktion för att ge obehöriga lärare stöttning och kompetensutveckling. Ovan beskrivs även att lärarna till följd av pandemins effekter samt att de har arbetat deltid, inte haft den tillgång till en systematisk kollegial samverkan specifikt för lärarna i moderna språk eller den kompetensutveckling som de skulle vilja ha. Rektorerna beskriver att det kommer att kunna bli aktuellt framöver, när förutsättningarna för detta förbättras. Ovan skriver Skolinspektionen att rektorerna rekommenderas att säkerställa detta.

Arbetsätt för att främja att fler elever fullföljer sina studier i moderna språk behöver utvecklas

Elever som har valt att läsa alternativ till moderna språk uppger att de framför allt har gjort det till följd av att de har haft svårigheter i andra ämnen, särskilt de så kallade kärnämnen.

Rektorerna beskriver att de uppmanar och uppmuntrar elever som har betyget E eller högre i svenska eller engelska att fortsätta att läsa moderna språk. Det finns dock flera fall då eleverna eller deras vårdnadshavare är bestämda om att eleven ska göra omval, varpå rektorerna får acceptera omval, uppger rektorerna. Några elever som valt om från moderna språk uppger att skolpersonal uppmanade dem att byta från ämnet eftersom de riskerade att få F i svenska eller engelska. Rektorerna berättar att vissa elever vill byta trots att de har godkända betyg för att "säkra upp" att de inte ska få ett underkänt betyg. Nästan alla de intervjuade eleverna som valt om uppger att de är nöjda med omvalet eftersom de har kunnat säkra upp en behörighet till gymnasiet tack vare det. Någon elev ångrar dock sitt val. En av de fyra intervjuade eleverna uppger att ett bättre stöd i moderna språk troligen fått hen att fortsätta läsa ämnet. Rektorerna uppger att eleverna har möjlighet att få det stöd som behövs för att få ett godkänt betyg, även om de inte gör omval från moderna

språk. Rektorerna beskriver även att strategiska och medvetna överväganden från eleverna för att få behörighet till gymnasiet kan ligga bakom omval från moderna språk.

Rektorerna beskriver att de gör stora skolövergripande satsningar på extra anpassningar och särskilt stöd, vilket även implementeras och utvecklar undervisningen i moderna språk. Det finns studiehjälp utöver ordinarie undervisning i alla ämnen. Lärare i moderna språk uppger dock att elever tenderar att välja studiehjälp i de så kallade kärnämnen framför att få detsamma i moderna språk.

Rektorerna beskriver att de ser generella mönster kring att flickor i högre grad än pojkar fortsätter att läsa moderna språk. Rektorerna tycker sig även se elever som gör omval tycks samvariera med elever med lägre betyg i allmänhet men beskriver inte att de gör någon formell analys av mönster i omvalen.

I samtal uppger eleverna, lärarna och rektorerna att elever som valt om från moderna språk kan återkomma till ämnet om de har fått godkända betyg i svenska och engelska. Vissa av dessa elever har gått ut grundskolan med godkänt betyg i moderna språk enligt lärarna och rektorerna.

Skolan har upparbetade rutiner för omval. De innebär att elever som vill börja läsa alternativ till moderna språk först har ett samtal med biträdande rektorn och sin mentor. Därefter får eleverna en blankett, vari resonemang/argument om varför eleven vill byta ska framkomma. Blanketten ska vara påskriven av elevens vårdnadshavare. Därefter kan skolledningen fatta beslut om byte. I intervjuerna med rektorerna och elever som valt om uppger de att rutinerna följs. Alla intervjuade elever som valt om från moderna språk uppger att de kände till effekterna för meritvärdet.

Sammanfattande bedömning av området:

Skolinspektionens bedömer att skolan i flera delar skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet på skolan men att det finns ett utvecklingsområde. Granskningen visar att moderna språk i vissa delar har likvärdig status som andra ämnen. Det blir tydligt exempelvis när det gäller att lärarna är en integrerad del av skolan. Det finns välfungerande arbete för att säkra kompetens till undervisningen. Rektorerna visar också ett engagemang i ämnet. Men granskningen visar också att moderna språks status i andra delar inte är likvärdig med andra ämnen. Lärarna i moderna språk beskriver att ämnet framför allt passar för elever som har fallenhet för ämnet. En hög andel av eleverna väljer att läsa alternativ till moderna språk och det finns indikatorer på att skolpersonal kan uppmuntra elever till att göra omval. Elever uttrycker att de väljer bort ämnet för att kunna koncentrera sig på andra ämnen, i synnerhet ämnen som krävs för behörighet till gymnasiet. Skolan har utarbet-

ade rutiner för omval till alternativt till moderna språk och granskningen visar att de följs.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla skolans arbetssätt för att ge alla elever förutsättningar att fullfölja sina studier i moderna språk.

Skolinspektionens granskning visar att en hög andel av eleverna läser alternativ till moderna språk samt att elever gör omval från ämnet för att klara kunskapskraven i andra ämnen. Granskningen visar att moderna språk inte har likvärdig status som andra ämnen samt att lärare anser att ämnet inte passar för elever som inte har fallenhet för språk. Rektorerna kan se vissa generella mönster i omvalen men beskriver inte att de gör analyser av omvalen.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorerna verkar för en kultur på skolan där moderna språk anses likvärdigt med andra ämnen samt att alla elever ska ha möjlighet att fullfölja studierna i ämnet, oberoende av uppfattningar om språkliga förmågor. Skolinspektionen rekommenderar även att skolan gör en analys av orsaken till att elever avbrutit sina studier i moderna språk för att se om det finns en koppling till brist på stöd i moderna språk eller svenska/engelska och avhoppen.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet är fattat av undervisningsrådet Anna Wide.

Utredaren Arne Hellmark har varit föredragande i ärendet. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Maria Lodmark deltagit.

Bilaga 1: Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive frågeställning granskas följande:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger undervisningen i moderna språk elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga (produktion och interaktion) så att de kan använda målspråket i olika sammanhang?

1. Undervisningsidé kring kommunikativ förmåga på målspråket
2. Arbetsformer och stöd för användande av målspråket
3. Vägledning och arbetssätt för att pröva strategier då språket inte räcker till
4. Klassrumsklimat för att förebygga talängslan och uppmuntra användning av språket

Frågeställning 2: I vilken utsträckning skapar skolan förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet som ger elever reella möjligheter att fullfölja sina studier i moderna språk?

1. Likvärdig status kring undervisningen i moderna språk
2. Arbete för att säkra kompetens till undervisningen i moderna språk
3. Förutsättningar för fjärrundervisning i moderna språk (endast för skolor med fjärrundervisning)
4. Arbetssätt för att främja att fler elever fullföljer studier i moderna språk

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: (<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/skolans-arbete-for-kvalitet-i-undervisningen-i-moderna-sprak--undervisning-for-kommunikativ-for-maga/>)

Bilaga 2: Författningsstöd

Enligt **skollagen**¹ ska elever i grundskolan erbjudas undervisning i moderna språk. I **skolförordningen**² anges under vilka förutsättningar som undervisning ska erbjudas och anordnas i språken franska, spanska och tyska. Under vissa förutsättningar får fjärrundervisning anordnas i ämnet moderna språk i grundskolan (10 kap 4 och 8 §§ och 21 kap 2-5 §§ skollagen, 5 a kap. 2-4 §§ och 9 kap. 5-7 skolförordningen).

Frågeställning 1

Enligt **skollagen** ska det i utbildningen i grundskolan tas hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. I skollagen föreskrivs att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vidare anges i skollagen att elever i grundskolan ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Av skollagens framgår också att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av **skolförordningen** framgår att eleverna genom strukturerad undervisning ska ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Av **läroplanen** framgår att skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning. Vidare anges i läroplanen att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan. Därtill framgår av läroplanen att läraren tillsammans med eleverna ska planera och utvärdera undervisningen. Av läroplanen framgår också att rektorn har ansvaret för skolans resultat och, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet (1 kap. 4-5 §§, 3 kap 2 § och 5 kap 3 § skollagen, 5 kap. 2 § skolförordningen, Lgr11; 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande).

Av **kursplanen**³ för ämnet moderna språk framgår att undervisningen i moderna språk syftar till att bland annat ge eleverna möjlighet att utveckla en allsidig

¹ Skollag (SFS 2010:800)

² Skolförordning (SFS 2011:185)

³ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Kursplaner, 5.6 Moderna språk.

kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talat och skrivet språk, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till⁴ (Lgr11; Kursplaner, 5.6 Moderna språk).

Frågeställning 2

I **skollagen** föreskrivs att det pedagogiska arbetet vid skolenheten ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas och ansvarar för att kvalitetsarbete vid skolenheten genomförs. I **läroplanen** anges att rektor ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Vidare har rektorn, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver och att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen (2 kap. 9 § och 4 kap. 4 § skollagen, Lgr 11; Varje skolas utveckling, 2.8 Rektors ansvar).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Av **läroplanen** framgår att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Vidare framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (3 kap 5 och 7-10 §§ skollagen, Lgr; 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektors ansvar).

⁴ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ändras den 2 juli 2021 genom förordning SKOLFS 2021:5 som tillämpas första gången på utbildning från och med höstterminen 2022 (Lgr22).

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den regelbundna kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde: Rektorn behöver utveckla skolans arbetssätt för att ge alla elever förutsättningar att fullfölja sina studier i moderna språk.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?